

Toepassing verdringingsreeks in de provincie Overijssel

3 augustus 2018

1. Wat is de verdringingsreeks?

De verdringingsreeks geeft de prioriteitsvolgorde voor besluiten over de verdeling van schaars water. Het principe is vastgelegd in de Waterwet en uitgewerkt in het Waterbesluit.

2. Waarom gebruiken we een verdringingsreeks?

Als water schaars wordt, willen we water gebruiken voor de meest belangrijke doelen. Door vooraf aan te geven hoe we belangen tegen elkaar afwegen, bieden we duidelijkheid aan alle gebruikers.

3. Wanneer gebruiken we de verdringingsreeks?

De verdringingsreeks treedt in werking bij langdurige droogte. Provincie Overijssel, de Waterschappen, Vitens en de Veiligheidsregio's IJsselland en Twente volgen de situatie.

4. Hoe werkt de verdringingsreeks?

De verdringingsreeks bestaat uit 4 categorieën (zie *Figuur 1*). Categorie 1 is de meest belangrijke categorie. Bij schaarste proberen we eerst het watergebruik in categorie 4 zo ver mogelijk terug te dringen. Daarna categorie 3. Enzovoort. Categorie 1 en 2 van de verdringingsreeks vallen onder de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid. De provincie gaat over categorie 3 en 4.

Categorie 1 Veiligheid en voorkómen van onomkeerbare schade	Categorie 2 Nutsvoorzieningen	Categorie 3 Kleinschalig hoogwaardig gebruik	Categorie 4 Overige belangen (Economische afweging, ook voor natuur)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stabiliteit van waterkeringen 2. Klink en zetting (veen en hoogveen) 3. Natuur <i>gebonden aan bodemgesteldheid</i> <p><i>Gaat voor 2 →</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Drinkwatervoorziening (leveringszekerheid) 2. Energievoorziening (leveringszekerheid) <p><i>Gaat voor 3 →</i></p>	<p>Regionale uitwerking</p>	
		<p><i>Gaat voor 4 →</i></p>	

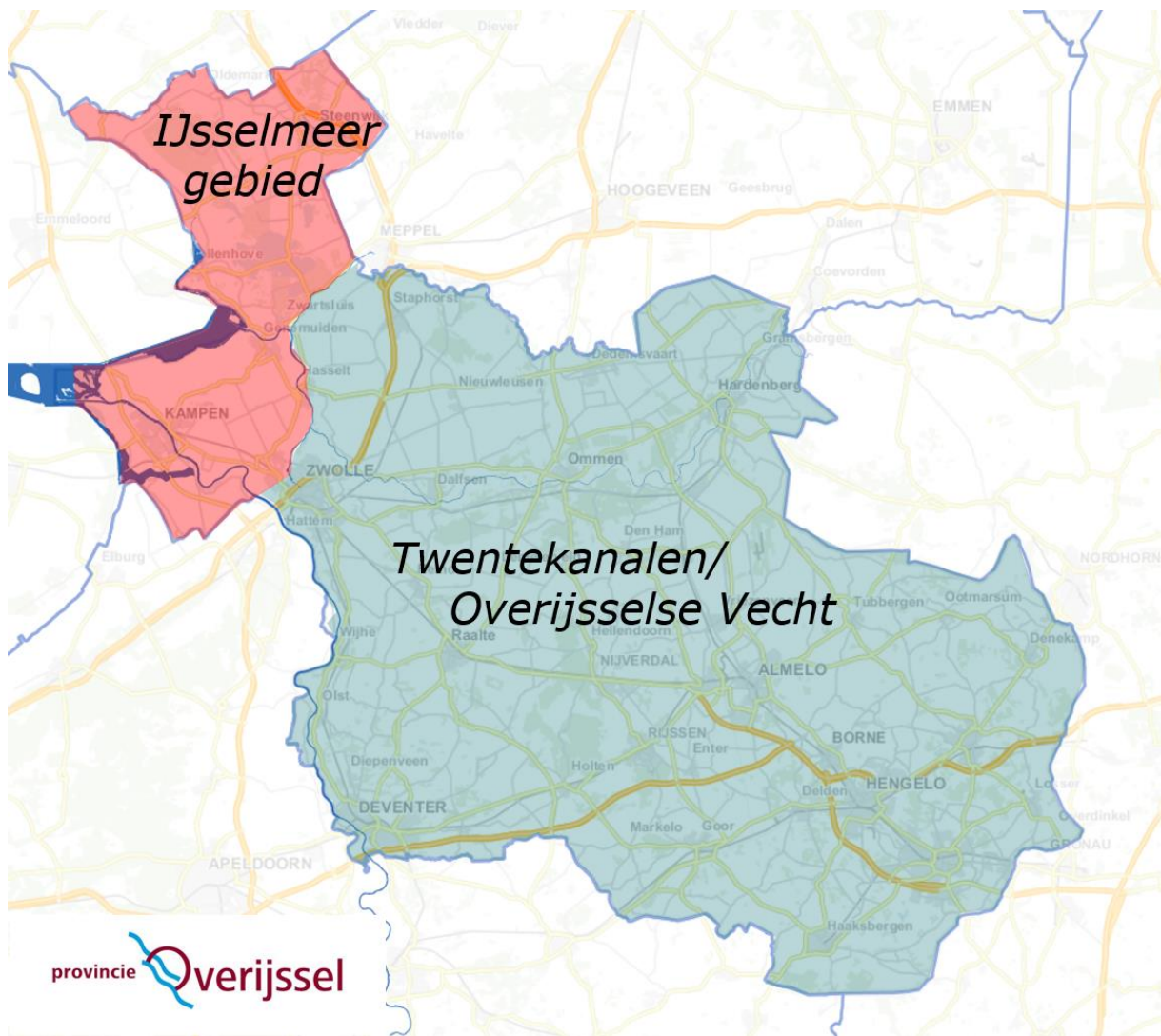
Figuur 1: Landelijke verdringingsreeks

De provincie Overijssel heeft twee regionale verdringingsreeksen:

- een regionale verdringingsreeks voor het IJsselmeergebied (voor Noordwest Overijssel)
- een regionale verdringingsreeks Twentekanalen/Overijsselse Vecht.

In *Figuur 2* zijn deze twee gebieden weergegeven. Deze twee regionale verdringingsreeksen zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening (zie *Bijlage 1*) en zijn daarmee een regionale uitwerking van de landelijke verdringingsreeks voor de categorieën 3 en 4.

In *Tabel 1* en *Tabel 2* is de globale indeling van deze twee categorieën per gebied weergegeven. Verderop, in *Tabel 3* en *Tabel 4*, staat de nadere uitwerking per gebied.

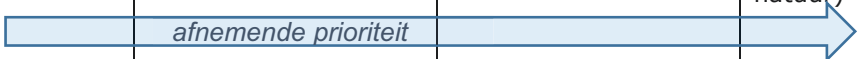

Figuur 2: Gebiedindeling voor de regionale verdringingsreeks

De verdringingsreeks bestaat uit 4 categorieën. Categorie 1 is de meest belangrijke categorie. Bij schaarste proberen we eerst het watergebruik in categorie 4 zo ver mogelijk terug te dringen. Daarna komt categorie 3, enzovoort. Ook is er een prioriteit binnen de categorieën 3 en 4. Bij schaarste wordt eerst het watergebruik in categorie 4f beperkt, vervolgens categorie 4e, enzovoort.

Tabel 1. Verdringingsreeks onttrekking IJsselmeergebied

Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3	Categorie 4
Veiligheid en voorkómen van onomkeerbare schade	Nutsvoorziening	Kleinschalig hoogwaardig gebruik	Overige belangen (Economische afweging ook voor natuur)
			
1. Stabiliteit van waterkeringen 2. Klink en zetting (veen en hoogveen) 3. Natuur <i>gebonden aan bodemgesteldheid</i>	1. Drinkwatervoorziening (leveringszekerheid) 2. Energievoorziening (leveringszekerheid)	a. onttrekking voor proces- en gietwater voor de glastuinbouw; b. doorspoeling ter bestrijding van verzilting of verontreiniging van oppervlaktewater waaruit proces- of gietwater onttrokken wordt; c. beregening van akker- en tuinbouwgewassen.	a. In geval van een doorspoeling van stedelijk en landelijk gebied ter voorkoming van botulisme en blauwalgen, in geval sprake is van een risico voor de volksgezondheid; b. doorspoeling tegen verzilting en verontreiniging ten behoeve van beregening akker- en tuinbouw; c. peilhandhaving klei- en zandgebieden; d. peilhandhaving en doorspoeling van niet kwetsbare natuur; e. beregening gras/maïs; f. doorspoeling tegen botulisme en blauwalgen voor zover de volksgezondheid niet in het geding is.
			

Tabel 2. Verdringingsreeks onttrekking Twentekanalen/Overijsselse Vecht

Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3	Categorie 4
Veiligheid en voorkómen van onomkeerbare schade	Nutsvoorziening	Kleinschalig hoogwaardig gebruik	Overige belangen (Economische afweging ook voor natuur)
			
1. Stabiliteit van waterkeringen 2. Klink en zetting (veen en hoogveen) 3. Natuur <i>gebonden aan bodemgesteldheid</i>	1. Drinkwatervoorziening (leveringszekerheid) 2. Energievoorziening (leveringszekerheid)	a. onttrekking voor proceswater; b. doorspoeling ter bestrijding van verzilting of verontreiniging van oppervlaktewater waaruit proces- of gietwater onttrokken wordt; c. beregening van kapitaalintensieve gewassen.	a. doorspoelen in geval van (de kans op) acuut risico voor de volksgezondheid; b. scheepvaart; c. peilhandhaving en beregening ten behoeve van akkerbouw; d. beregening gras/maïs; e. peilhandhaving en doorspoeling van niet kwetsbare natuur; f. doorspoeling ten behoeve van aquatische ecologie (KRW).
			

5. De landelijke verdringingsreeks

Categorie 1:

Deze categorie beschermt de meest belangrijke waterfuncties. Zoals veiligheid van dijken, klink en zetting in veengebieden en natuur waarbij droogte kan zorgen voor onomkeerbare schade. Op verzoek van de LCW heeft de provincie eind juli 2018 aangegeven welke natuurgebieden in Overijssel onder categorie 1 vallen.

Categorie 2:

Deze categorie beschermt onze drinkwatervoorziening en energievoorziening.

6. De regionale verdringingsreeks

De regionale verdringingsreeks bestaat uit twee categorieën:

Categorie 3: Deze categorie beschermt 'kleinschalig hoogwaardig gebruik'. Daarmee bedoelen we bijvoorbeeld gewassen met een hoge waarde (zoals bedrijven met fruitbomen of sierheesters) of proceswater voor belangrijke industrie.

Categorie 4: Deze categorie beschermt overige belangen. Bijvoorbeeld waterrecreatie en gewassen met een lagere waarde dan categorie 3 (zoals snijmais en gras ten behoeve van veevoeding).

Categorie 3 en 4 zijn in Overijssel door de provincie vastgelegd in de Omgevingsverordening (zie *Bijlage 1*). Voor de Provincie Overijssel gelden twee verdringingsreeksen voor twee verschillende gebieden, namelijk IJsselmeergebied en Twentekanalen/Overijsselse Vecht. Hieronder in *Tabel 3* en *Tabel 4* een overzicht van de regionale verdringingsreeks voor beide categorieën, per gebied. De toelichting op de onderdelen 'kapitaalintensieve gewassen' en 'akker- en tuinbouwgewassen' is een verduidelijking van de regionale verdringingsreeks.

Tabel 3. Regionale verdringingsreeks IJsselmeer

Regionale verdringingsreeks voor onttrekking oppervlaktewater uit IJsselmeer categorie 3	Toelichting
a. Onttrekken voor proces- en gietwater voor de glastuinbouw	
b. Doorspoeling ter bestrijding van verzilting of verontreiniging van oppervlaktewater van waaruit proces- of gietwater onttrokken wordt;	
c. Berekening van kapitaal intensieve gewassen ten behoeve van akker- en tuinbouw	De volgende bedrijfsmatige teelten zijn onderdeel van deze categorie: <ul style="list-style-type: none"> - Fruitteelt - Bloemen- en bloembollenteelt - Tuin- en potplantenteelt - Bamenteelt - Graszodenteelt - Groententeelt(*) - Zaai- en pootgoedteelt(*) (*) voor deze teelten geldt dat deze alleen in categorie 3 vallen als er sprake is van een bruto geldopbrengst van minimaal € 10.000 per hectare (+/- 10%) op basis van de KWIN-AVG 2015 (Kwantitatieve Informatie), van Wageningen UR. Voorts wordt als richtlijn deze ondergrens

	gehanteerd voor alle andere dan hierboven genoemde teelten en/of gewassen.
Regionale verdringingsreeks voor onttrekking oppervlaktewater uit IJsselmeer categorie 4	
a. In geval van een doorspoeling van stedelijk en landelijk gebied ter voorkoming van botulisme en blauwalgen, in geval sprake is van een risico voor de volksgezondheid;	
b. 1. Doorspoeling tegen verzilting en verontreiniging 2. Beregening akker- en tuinbouw;	b.1. komt in Overijssel waarschijnlijk niet voor b.2. Het beregeningsverbod geldt voor de zogenaamde reguliere teelten als bijvoorbeeld aardappelen, uien, voeder- en suikerbieten en granen. Alleen de zogenaamde kapitaalintensieve gewassen (zoals beschreven in categorie 3) zijn hier uitgezonderd. Het verbod is eveneens van toepassing op sportvelden, particuliere tuinen en greens van golfterreinen.
c. Peilhandhaving klei- en zandgebieden;	
d. Peilhandhaving en doorspoeling van niet kwetsbare natuur;	
e. Beregening gras en maïs;	Het beregeningsverbod geldt voor gras en maïs dat geteeld wordt als veevoeding.
f. Doorspoeling tegen botulisme en blauwalgen voor zover de volksgezondheid niet in het geding is.	

Tabel 3. Regionale verdringingsreeks Twentekanalen/Overijsselse Vecht

Regionale verdringingsreeks voor onttrekking oppervlaktewater uit Twentekanalen/Overijsselse Vecht categorie 3	Toelichting
a. Onttrekken voor proceswater	
b. Doorspoeling ter bestrijding van verzilting of verontreiniging van oppervlaktewater van waaruit proces- of gietwater onttrokken wordt;	
c. Beregening van kapitaal intensieve gewassen ten behoeve van akker- en tuinbouw	De volgende bedrijfsmatige teelten zijn onderdeel van deze categorie: <ul style="list-style-type: none"> - Fruitteelt - Bloemen- en bloembollenteelt - Tuin- en potplantenteelt - Bamenteelt - Graszodenteelt - Groententeelt(*) - Zaai- en pootgoedteelt(*) (*) voor deze teelten geldt dat deze alleen in categorie 3 vallen als er sprake is van een bruto geldopbrengst van minimaal € 10.000 per hectare

	(+/- 10%) op basis van de KWIN-AVG 2015 (Kwantitatieve Informatie), van Wageningen UR. Voorts wordt als richtlijn deze ondergrens gehanteerd voor alle andere dan hierboven genoemde teelten en/of gewassen.
Regionale verdringingsreeks voor onttrekking oppervlaktewater uit Twentekanalen/Overijsselse Vecht categorie 4	
a. In geval van een doorspoeling van stedelijk en landelijk gebied ter voorkoming van botulisme en blauwalgen, in geval sprake is van een risico voor de volksgezondheid;	
b. Scheepvaart	Dit betreft zowel beroepsvaart als recreatievaart.
c. Peilhandhaving en berekening ten behoeve van akkerbouw	Dit geldt voor de zogenaamde reguliere teelten als bijvoorbeeld aardappelen, uien, voeder- en suikerbieten en granen. Alleen de zogenaamde kapitaalintensieve gewassen (zoals beschreven in categorie 3) zijn hier uitgezonderd. Het verbod is eveneens van toepassing op sportvelden, particuliere tuinen en greens van golfterreinen.
d. Berekening gras en maïs;	Het beregeningsverbod geldt voor gras en mais dat geteeld wordt als veevoeding.
e. Peilhandhaving en doorspoeling van niet kwetsbare natuur;	
f. Doorspoeling ten behoeve van aquatische ecologie (KRW).	

Bijlage 1: Toelichting Omgevingsverordening Overijssel

artikel 4.2.3 Regionale verdringingsreeks onttrekking uit IJsselmeer en Twentekanalen / Overijsselse Vecht

In artikel 2.2 van het Waterbesluit is bepaald dat bij provinciale verordening voor de regionale wateren de rangorde kan worden bepaald van de maatschappelijke en ecologische behoeften bij watertekorten.

In de artikelen 4.2.3 en 4.2.3a is voor respectievelijk het IJsselmeergebied en het Twentekanalen / Overijsselse Vechtsysteem van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Van watertekort is sprake indien de vraag naar water groter is dan het aanbod via wateraanvoer van buiten het watersysteem. Het beheer van het regionale watersysteem is er, onder andere, op gericht alle watervragers zoveel mogelijk van het benodigde water te voorzien. In tijden van watertekort is dit echter niet meer mogelijk. De gevolgen voor waterverbruikers kunnen aanzienlijk zijn. De regionale verdringingsreeks biedt helderheid over welke behoefte in een situatie van watertekort voorgaat boven de anderen en draagt bij aan een slagvaardig en eenduidig optreden van de waterbeheerder in situaties van watertekorten. We volgen hiervoor de landelijke verdringingsreeks. Voor de onttrekkingen in het IJsselmeergebied en het Twentekanalen / Overijsselse Vechtsysteem is het echter noodzakelijk om een aparte verdringingsreeksen in deze verordening op te nemen.

Artikel 2.1 van het Waterbesluit legt de landelijke verdringingsreeks vast. De landelijke verdringingsreeks bepaalt hoe het beschikbare water in de door het Rijk beheerde wateren wordt verdeeld in tijden van watertekort. De reeks is van toepassing in alle rijkswateren. Daarnaast is er een groot aantal gebieden waar het oppervlaktewater niet door het Rijk beheerd wordt. In de landelijke verdringingsreeks zijn de "watergebruikers" ingedeeld in 4 categorieën.

De categorieën 1 (veiligheid en voorkomen onomkeerbare schade aan waterkeringen, onomkeerbare klink en zetting en onomkeerbare schade aan natuur) en 2 (drinkwatervoorziening en energievoorziening) en de prioriteitsvolgorde daarbinnen zijn door het Rijk vastgesteld. Er is geen ruimte voor regionale invulling.

Binnen de categorieën 3 en 4 is er wel ruimte voor een regionale prioritering op basis van minimalisatie van de economische en maatschappelijke schade.

Een werkgroep heeft **voor het gebied rondom het IJsselmeer** geadviseerd om die prioritering voor Noord-Nederland zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen. In het rapport Waterverdeling Noord-Nederland, Advies van de werkgroep Regionale uitwerking Verdringingsreeks Noord-Nederland, herziening november 2009 is daar uitwerking aan gegeven. Op basis van dit rapport is door de provincies rondom het IJsselmeer de verdringingsreeks voor onttrekkingen uit het IJsselmeer in de verordening vastgelegd.

In opdracht van de **Coördinatiecommissie Twentekanalen/Overijsselse Vecht** is in 2009 en 2010 onderzoek verricht naar prioritering van de watervraag in het aanvoergebied van de Twentekanalen en de Overijsselse Vecht. De resultaten van dat onderzoek zijn neergelegd in het rapport Actualisatie aan-/afvoerdebieten en verdringingsreeks Twentekanalen en Overijsselse Vecht, juli 2010 (Actualisatie aan-/afvoerdebieten en verdringingsreeks Twentekanalen en Overijsselse Vecht, 6 juli 2010, Witteveen & Bos.) Het advies van de Coördinatiecommissie Twentekanalen/Overijsselse Vecht is verwerkt in het Waterakkoord Twentekanalen/Overijsselse Vecht, dat de basis vormt voor de verdringingsreeks voor de aanvoer naar dit watersysteem. Op basis van dit rapport leggen de provincies Drenthe, Overijssel en Gelderland het advies voor de verdringingsreeks voor onttrekkingen uit het Twentekanalen/Overijsselse Vechtsysteem in de verordening vast.

Bij artikel 4.2.3 is zowel in lid 2 als in lid 3 de berekening van akker- en tuinbouwgewassen opgenomen. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat dit tot de vierde categorie behoort. Echter, overeenkomstig het advies Waterverdeling Noord-Nederland geldt voor een situatie in de derde categorie dat 'deze uitzonderingsmogelijkheid alleen geldt wanneer met relatief kleine hoeveelheden water relatief grote sociaal-economische gevolgen als faillissementen te voorkomen zijn.